

Vliv inteligence na příslušnost ke skupině obyvatel podle dělení dr. Vlacha

Benjamín S k á l a

Jihočeská univerzita, Biologická fakulta, Branišovská 31, 370 05, České Budějovice, Česká republika, e-mail: benskala@post.cz

Abstrakt

Práce na náhodném výběru osob zkoumá vztah mezi jejich IQ a příslušností ke skupině obyvatel podle dělení dr. Vlacha, která byla zjišťována pomocí dotazníků. Práce dokládá, že lidé z vyšších skupin mají IQ vyšší, ale můžeme se setkat i s výjimkami.

Klíčová slova: Koblihy, dr. Vlach, IQ, Češi

Úvod

Rozdělení lidí do tří skupin podle doktora Vlacha (známé také jako „teorie doktora Vlacha“, srov. Vlach 1927) je oblíbené a často používané hledisko pro jednoduché a přehledné dělení lidstva. Přestože někteří (např. Okamura 1987) poukazují na nemožnost vztahovat tuto teorii na lidi jiných kultur než-li evropských, potažmo středoevropských, je tato teorie široce rozšířená a používaná k psychologické i psychiatrické praxi (např. Kovář et al. 2001, Cyril 2003a). Kupodivu dosud chybí větší výzkum, který by tuto teorii nějak zpřehlednil (Mácháč 2004), existují pouze dílčí výzkumy (Švejek 1954, Cimbura 1965), z nedávné doby a především z většiny oborů lidské činnosti pak žádné (Kvítko 1999). Jirotko (1942) sice píše, že dr. Vlach choval k jedincům třetí skupiny „nezřízenou úctu“ (o hodnocení osob v jednotlivých skupinách dr. Vlach sám nikde nepíše, srov. Procházka 1978), to je však na objektivní zhodnocení málo. V této dílčí práci testuji možnost vlivu inteligence člověka na jeho zařazení do skupiny.

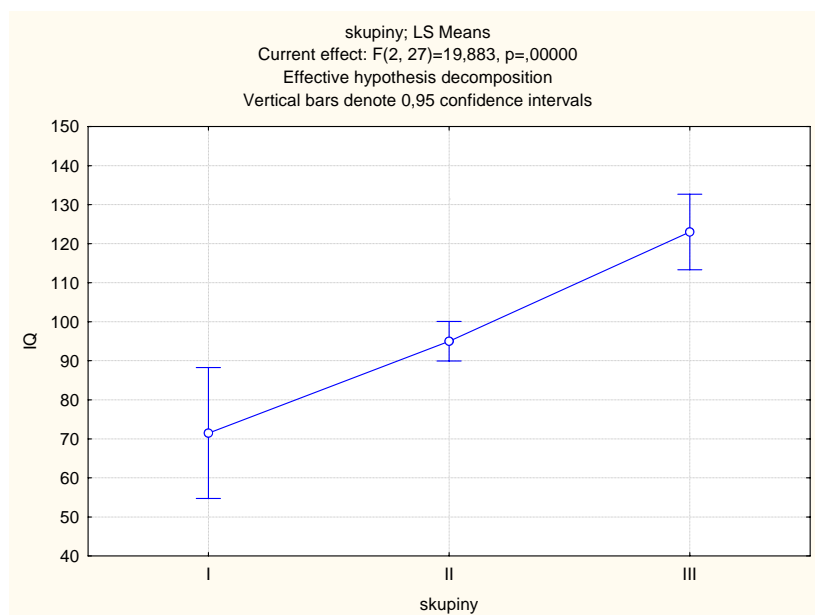
Metodika

Pokusné osoby, lidé z náhodného vzorku obyvatel České republiky, vyplňovaly dotazník, ve kterém se zařadily do některé ze skupin: *V poloprázdňé luxusní kavárně v nudném nedělním dopoledni před vámi leží na stole mísa koblih. 1. Na koblihy se budu dívat tupě a bezmyšlenkovitě. 2. Bavím se představou, co by se dělo, kdyby někdo zčistajasna a bez výstrahy začal ostatní návštěvníky kavárny tím pečivem bombardovat. 3. Představa koblih svištících vzduchem mě láká natolik, že vstanu a uskutečním ji.* Zároveň tento dotazník dostal člověk pokusné osoby nejbližší, pokusnou osobou označený ještě před seznámením s formou a zadáním dotazů v dotazníku. Pokusné osoby poté vyplnily normalizovaný IQ test. Ke zpracování výsledků programem STATISTICA jsem použil metodu analýzy variance, jednocestnou ANOVu. Provedl jsem dva testy, jeden podle toho, do jaké skupiny se pokusná osoba zařadila sama, druhý podle toho, kam ji zařadil člověk jí blízký. Jestli jsou IQ osob ve skupinách rozdílná jsem testoval Fisher LSD post-hoc testem.

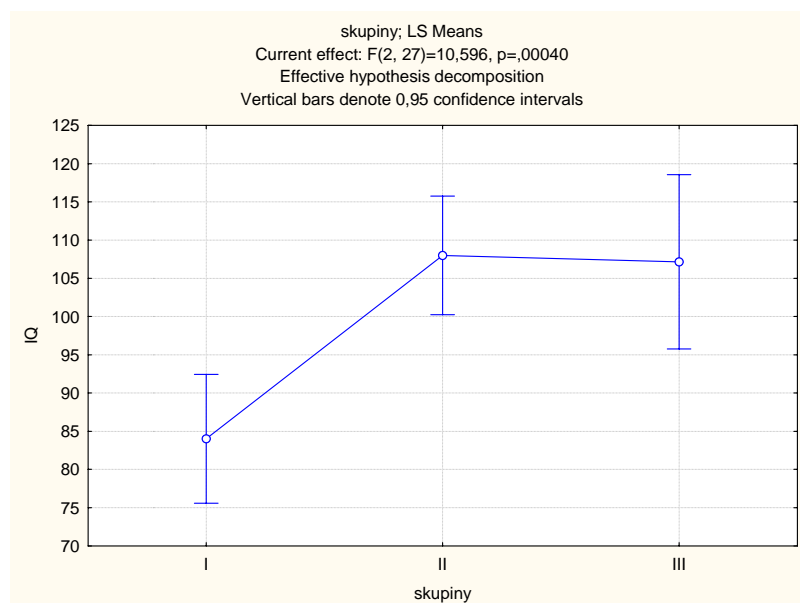
Výsledky

Ze statistického zhodnocení výsledků prvního testu se zdá být zcela zřejmou skutečnost, že zařazení do skupiny podle teorie dr. Vlacha odráží výši inteligence pokusné osoby (obr. 1). Skupiny se mezi sebou průkazně liší ($F = 19,88$, $p = 0,000001$), průměr IQ pokusných osob v první skupině je roven 71,5, ve druhé 95 a ve třetí 123. Pravděpodobnost, že mezi skupinami není rozdíl, vyšla značně malá (I a II – 0,010483, I a III – 0,000009, II a III – 0,000015). Výsledky druhého testu ($F = 10,596$, $p = 0,000401$) jsou poněkud odlišné (obr. 2). Zatímco

první skupina se zřetelně liší od zbytku (průměr 84), druhá (průměr 108) a třetí (průměr 107,17) skupina mohou splývat (I a II – 0,000198, I a III – 0,002380, II a III – 0,902222).

Obr. 1: Vliv IQ na zařazení do skupiny, test první.

Obr. 2: Vliv IQ na zařazení do skupiny, test druhý.

Diskuse

Zajímavý již na první pohled je nesoulad mezi výsledky prvního a druhého testu. Podobná skutečnost je ale známa již z jiných prací, kde byl použit podobně stavěný dotazník (Persse 1984, Kolib 2000, Pleskač 2002, Cyril 2003b). Pokusné osoby se nezřídka řadí do jiné skupiny, než kam je řadí jejich blízcí. Mohlo by to být způsobeno např. tím, že pokusné osoby se nepřiznávají k tomu, že by se na koblihy mohly dívat tupě a bezmyšlenkovitě. Zajímavý je také pokles průměrného IQ u osob třetí skupiny ve druhém testu. To je snad způsobeno tím, že třetí skupina je vyhrazena géniům i šilencům (Jirotko 1942) nebo nekoreluje s IQ tak

dobře, jako předchozí dvě, neboť, jak říká dr. Vlach (Jírotka 1942): „K takovému činu je zapotřebí nejen vyhraněného smyslu pro komiku, ale i odvahy, temperamentu.“

Přes tyto nejasnosti lze říci, že lidé patřící podle dělení dr. Vlacha do druhé skupiny mají vyšší IQ než lidé ze skupiny první, nejinteligentnější lidé ale často patří do skupiny třetí, ale ovšem stejně jako někteří lidé nejméně vybavení.

Poděkování

Děkuji Grantové agentuře České republiky za drobný obnos, kterým tuto moji práci podpořila (GAČR 5656808486/8993).

Literatura

- Cimbura, K. (1965): Příspěvek k pochopení teorie dr. Vlacha. Dr. Vlach a pracovní nasazení pracujících. In Sedlák, M., ed. (1965): *Výroční zpráva JZD Hospříz* **16**: 20-22.
- Cyril, H. (2003a): Deník psychologa. Praha – Litomyšl.
- Cyril, H. (2003b): Nejšťastnější jsou lidé v Jihočeském kraji. *Acta Bohemiae Meridionalis* **17**: 57-60.
- Jírotka, Z. (1942): Saturnin. Praha.
- Kolib, A. (2000): Co dnes mladým lidem říkají Martin Buber a Ahad Ha'am. *Journal of the Ben Skála Society* **16**: 142-147.
- Kovář, J., Kořenáč, P., Bukáček, F., eds. (2001): Velká encyklopedie psychiatrie. Praha.
- Kvítka, J. (1999): Práce v lese a kopr. Dr. Vlach k tomu mlčí. *Dopady vodopádů. Brigádnický bulletin* **3** (2): 4-5.
- Mácháč, B. (2004): Nepřehánějte to s Vlachem. Otevřený dopis H. Cyrilovi. *Psychologické listy* **14**: 32-33.
- Okamura, O. (1987): Vlach byl Čech, já jsem Japonec. *Japanese Psychological Research* **52**: 125-168.
- Persse, M. (1984): Vliv T. S. Eliota na moderní chápání Shakespeara. *Morris Zapp* **68**: 80-153.
- Pleskač, D. (2002): Lidé nejraději nedělají nic. *Journal of the Ben Skála Society* **18**: 25-30.
- Procházka, S. (1978): Mé práce na kritickém vydání Vlachova díla. *Literární noviny* **20** (35): 850-855.
- Švejk, J. (1954): Vojenské hodnosti a Vlachova teorie. *Journal of Military History* **12**: 51-57.
- Vlach, D. (1927): Moje teorie. Praha.